

A historical map of the Šibenik and Skradin region, showing the city of Šibenik (SIBENICO) and the Skradin waterfall. The map is drawn in brown ink on aged paper, with various geographical features and buildings depicted. Labels in Latin and Italian are scattered across the map, including 'SIBENICO', 'Dubrona', 'Salina', and 'Skradin'. The title is overlaid on the right side of the map.

Šibenik i Skradin na imperijalnom pograničju (15. – 18. st.)

**Uz 500. obljetnicu
mletačko-osmanskog
sporazuma o osnivanju
gabele za sol kod Šibenika**

Šibenik, 3. – 5. travnja 2025.

Šibenik i Skradin na imperijalnom pograničju (15. – 18. st.)

**Uz 500. obljetnicu mletačko-osmanskog
sporazuma o osnivanju gabele za sol kod Šibenika**

Šibenik, 3. – 5. travnja 2025.

Znanstveni skup
Šibenik i Skradin na imperijalnom pograničju (15. – 18. st.)
Šibenik, 3. – 5. travnja 2025.

ORGANIZATORI:

Državni arhiv u Šibeniku
Tvrđava kulture Šibenik
Odjel za povijest Sveučilišta u Zadru

ZNANSTVENI I ORGANIZACIJSKI ODBOR:

prof. dr. sc. Kristijan Juran, predsjednik
mr. sc. Nataša Mučalo
Josip Pavić

Šibenik, 2025.

DRŽAVNI ARHIV U ŠIBENIKU

TVRĐAVA KULTURE ŠIBENIK

Šibenik i Skradin na imperijalnom pograničju (15. – 18. st.)

**Uz 500. obljetnicu
mletačko-osmanskog
sporazuma o osnivanju
gabele za sol kod Šibenika**

Šibenik, 3. – 5. travnja 2025.

Knjižica sažetaka

Šibenik i Skradin na imperijalnom pograničju (15. – 18. st.)

Uz 500. obljetnicu
mletačko-osmanskog
sporazuma o osnivanju
gabele za sol kod Šibenika

PROGRAM

Četvrtak, 3. travnja 2025. (Tvrđava sv. Mihovila)

19:00 **Otvorenje izložbe *Tragom soli: šibenska gabela na grafičkim izvorima (16. – 19. st.)***

Petak, 4. travnja 2025. (Tvrđava sv. Ivana)

8:30 – 9:00 Registracija sudionika

9:00 – 9:30 Pozdravni govori i otvaranje skupa

9:30 – 11:00 **PRVA SEKCIJA | Moderator: Kristijan Juran**

9:30 – 9:45 **Ivan Majnarić**
Dubitans de vita uel de morte vxoris sue: početci
nalijeganja Turčina na šibensko i skradinsko zaleđe

9:45 – 10:00 **Ante Birin**
U osvit pada: Skradin uoči osmanskog osvajanja
1522. godine

10:00 – 10:15 **Neven Isailović**
Mletačko-osmanski sporazum o osnivanju gabele za sol
kod Šibenika: povijesno-diplomatička analiza dokumenata

10:15 – 10:30 **Aleksandar Jakovljević**
Zakupi carina i soli u Šibeniku i Skradinu u 16. stoljeću

10:30 – 10:45	Josip Pavić Gdje se točno nalazila šibenska gabela za sol?
10:45 – 11:00	Rasprava
11:00 – 11:30	Stanka
11:30 – 13:00	DRUGA SEKCIJA Moderator: Ante Birin
11:30 – 11:45	Joško Zaninović Skradinski buk u 16. stoljeću
11:45 – 12:00	Kristijan Juran Šibenski svećenik Juraj Gajdić i njegova rodbina u kontekstu mletačko-osmanskih odnosa na dalmatinskom pograničju 1520. – 1560.
12:00 – 12:15	Iva Kurelac Problem morlačke uzurpacije pograničnog teritorija šibenskog distrikta u izvještaju Petra Zavorovića iz 1569. godine
12:15 – 12:30	Zdenko Dundović Ubojstvo Mehmeta Marića iz Skradina u Šibeniku 1577. godine
12:30 – 12:45	Vjeran Kursar Kako osloboditi kneza iz gusarskog zarobljeništva? Diplomatske aktivnosti između Venecije i Istanbula za oslobađanje šibenskog kneza i njegovih sinova iz zarobljeništva berberskih gusara u Draču 1594. godine
12:45 – 13:00	Rasprava
13:30 – 14:30	Ručak
14:30 – 15:30	TREĆA SEKCIJA Moderator: Zdenko Dundović
14:30 – 14:45	Ante Skelin Osmanski trgovci i njihova roba u šibenskim izvoznim dozvolama 1642. – 1643.
14:45 – 15:00	Domagoj Madunić – Filip Novosel Opsada grada iznutra. Pobuna papinskih vojnika u službi Mletačke Republike u Šibeniku 1657./58. – uzroci, tijek, posljedice i značenje

15:00 – 15:15	Nataša Mučalo Posjed šibenske obitelji Kosirić u predjelu Slane i problematika mletačko-osmanskog razgraničenja 1671. godine
15:15 – 15:30	Rasprava
15:30 – 15:45	Stanka
15:45 – 16:45	ČETVRTA SEKCIJA Moderatorica: Iva Kurelac
15:45 – 16:00	Marko Rimac Osmanska vernakularna arhitektura u okolici Skradina na mletačkom katastru s početka 18. stoljeća
16:00 – 16:15	Maja Katušić Kada bukne kuga: odjeci epidemije u Bukovici na šibensko-skradinski prostor polovinom 18. stoljeća
16:15 – 16:30	Darka Bilić – Eleonora Čatipović Šibenska i skradinska bazana u kontekstu mletačke trgovačke infrastrukture
16:30 – 16:45	Rasprava
16:45 – 17:00	Zatvaranje skupa
17:30	Predstavljanje knjige Zapisnici plemićkog vijeća općine Skradin (1744. – 1806.) Priredio: Filip Novosel Šibenik : Državni arhiv u Šibeniku, 2024.
20:00	Večera

Subota, 5. travnja 2025.

Obilazak Tvrđave sv. Nikole i lokaliteta gabele u prijepodnevnim satima

Proslov

Ova godina obiluje obljetnicama. Udaljena je punih jedanaest stoljeća od kontroverzne krunicidbe kralja Tomislava i najstarije potvrde hrvatskoga glagoljaštva, a devet stoljeća od mletačkog razaranja kraljevskog Biograda. Sto je pak godina proteklo od otvaranja ličke pruge i ustanovljenja šibenskog muzeja.

Ovim skupom iz sjene tih obljetnica pod svjetla pozornice postavljamo njihovu tihu suputnicu prisjećajući se trenutka kada su šibenski knez Bernardin Taiapiera, mletački diplomat Pietro Zeno i osmanski emin Džafer Čelebi potpisali ugovor o ustanovljenju gabele i skladišta soli u Mandalini pokraj Šibenika. Bilo je to 10. travnja 1525. godine.

Obljetničarski povod skupu inicijalno je bio osnažen pretpostavkom da je rečeni ugovor u značajnoj mjeri odredio odnosno preusmjerio mletačko-osmanske odnose na širem području Šibenika (od 1412. u sastavu mletačke Dalmacije) i Skradina (od 1522. u sastavu osmanskog serhata). Dotadašnje je neposredne susrete i posredne doticaje Šibenčana s Osmanlijama obilježila osmanska vojna prijetnja, koja se prvi put nadvila nad Šibenikom 1415. godine. Kronično je ozračje straha nastupilo osmanskim upadom 1468., a do trajnijih je napuklina u demografskoj i gospodarskoj strukturi šibenske komune došlo razaranjem i napuštanjem sela na rubovima šibenskoga distrikta u mletačko-osmanskome ratu od 1499. do 1502. godine. Kada su raseljene posjede 1520-ih naselili vlaški stočari, šibenska je sol prepoznata kao potencijal za uspostavu trgovačkih odnosa osmanskih i mletačkih podanika.

Ugovorom iz 1525. šibenskoj je komuni omogućen gospodarski zamah, barem do Ciparskog rata. Nama je pak njegov sadržaj dao znanstveni zamah ili, drugim riječima, podlogu za razmatranje različitih aspekata mletačko-osmanskih odnosa na šibensko-skradinskom pograničju od 15. do 18. stoljeća. Nacrti i naslovi izlaganja, s kompetencijama njihovih nositelja, jamstvo su ispunjenja mnogih historiografskih praznina, otvaranja novih istraživačkih perspektiva i, u to smo posve uvjereni, plodne rasprave.

Znanstveni i organizacijski odbor

#122

Copia del accordo fra lo Emin di Castel novo, co
li Clarissimo m^o Bernardina Taiapiere come li Sebenici, es-
m^o Piero Zen, in Oveste In materia della Salina.

H

OS Bernardinus de' dca Taiapiere, pro Illustriss. et Excellentiss. Duc. Duc. Venetiarum Comes, et Capitaneus Sibenici: et Petrus Zeno Orator, ad hoc deputatus, archiepiscopus, come' pro' commandamento della Illustriss. Sig.^a ma' siamo rimasti d'accordo, con' Christophoro Celebi Emin di Castel novo, et Scardona, et c.^o che' sia messa la gabella del Sal sopra questo territorio alla portua Salona, che' si ha ad mettere, et sia venduto alle Cavaniere, che' venivano dal paese del gran Signor, et alli sui Subditi, retentura prima tanto Sal. Et supplisce alli subditi noi: et sia pagato alli patroni della Sal, ogni sette' pro' misura, et al Sig.^a sia dato il usen di aspre sie, come si fa in le altre scalsie: et se' dichiaro' del p.^o Emino promette' pro' noi li sui Successori, che' nim delli Archingi, ne' delli Anaxerlesi fara danno alle ville, et castelli, et loci, che' sono subditi a Sebenico, et che' se' voleranno, euer' tonari Sebenici, ouer' altre valle' lui le fara tonare, et le mettera al suo loco, et promette' pro' nome' della excessa porta, che' gli Emin, che' dopo lui succederanno, non temperano gli juri fatti, ma quelli osservano, et cosi versa uia' noi p.^o pro' nome' del Serenissimo Prin- cipe, et Sig.^a ma' promettimo' di osservarli, et in fede' di cio' a' questo si impreso' meca il Sigillo nro' di San Marco, et noi si sotto scrivemo'. Dat' Sebenico die xx Julia M D xxxv.

Traduction dell'hoz del Mag.^o Sargio della Bosnia
Al Sereniss. Gran Sig.^a pro' causa della confini di Sibenica
et Trau, fatto a' N. l'anno di Regno 1535, a' c. olivati.

#120

A

Alta Sublime, et excessa porta, che' la sua grandezza non uegni mai a' manco et che' se' da nechia pro' noi ma infino Seruo, che' hauendosi pro' passato visto la causa de' confini delli Sig.^a Venetiani, si ha recepto excessa commandamento indi- cciato a' questo minimo Seruo, et al cadi di Scardona pro' il designar il confine'. Al pnte' uscia la dispositione' del serenissimo Commandamento veneti questo humillimo Ser- uo con detto Cadi, et dal canto del honorato Dose' di Venetia uno suo Capitano con sui homini da conto sopra diti loci della differentia, et fatta la misurazione uscia il nobil Orator si ha tenuto con tanta certezza, et manifesta pro' li privilegij del R.^o di Hungarya, che' diti hanno nelle mano loro, che' Tullora, et Redigis et Scardona ville sono poste sopra il confine' della citta' di Trau, et el confine' della loro citta' di Sibenico, continuando una dietro l'altra delle ville nomi- nate Sibenica, et nonest, et la Selita di dimich, et Zentiz, et Colenar-

Kopija ugovora između emina iz Herceg Novog i šibenskog kneza Bernardina Taiapiere te gospodina Petra Zena, poslanika u predmetu skladišta soli, 10. travnja 1525. (Venecija, Archivio di Stato di Venezia, *Commemoriali*, reg. 21, n. 122, 135v [nova paginacija po sredini donje margine 144v]).

Darka Bilić

Institut za povijest umjetnosti, Zagreb | dbilic@ipu.hr

Eleonora Ćatipović

Split | ecatipovic@ffst.hr

Šibenska i skradinska bazana u kontekstu mletačke trgovačke infrastrukture

Bazane, građevine za smještaj trgovaca, putnika i teglećih životinja, baš kao i lazareti, u zadnjem stoljeću mletačke dominacije Dalmacijom bile su neizostavan dio trgovačke infrastrukture na karavanskim putovima koji su povezivali dalmatinske gradove s osmanskim zaleđem. S obzirom na njihovu osnovnu funkciju da reguliranjem kretanja trgovačkih karavana s osmanskog teritorija očuvaju javno zdravlje od mogućih epidemija, one su u pravilu bile pozicionirane izvan gradskih zidina dalmatinskih obalnih gradova ili izvan naseljenih mjesta dalmatinskog zaleđa, uz trgovačke putove. Korištenjem do sada neobjavljenih arhivskih podataka, fokus izlaganja bit će na rekonstrukciji položaja i izgleda šibenske i skradinske bazane, kao i na planovima za njihovu obnovu i izgradnju krajem 18. i početkom 19. stoljeća, stoga će se razmotriti u širem geografskom kontekstu trgovačke infrastrukture općenito te funkcija i oblikovnih značajki bazana u srednjoj Dalmaciji.

Ključne riječi: Francesco Zavoreo, Mletačka Republika, javno zdravlje, trgovina, epidemije

Darka Bilić viša je znanstvena suradnica na Institutu za povijest umjetnosti i koordinatorica istraživačkog projekta *Od lokalnog do regionalnog: Umjetnost jadranske Hrvatske od srednjeg vijeka do 19. stoljeća* koji je financiran programom NextGenerationEU Europske unije. Predaje na Odsjeku za povijest umjetnosti Sveučilišta u Splitu. Kao voditeljica i suradnica na različitim istraživačkim projektima u radu je usmjerena na povijest rane moderne arhitekture uz istočnu obalu Jadranskog mora, analiziranu u širem geografskom i kulturnom kontekstu, s posebnim naglaskom na ulogu Mletačke Republike u oblikovanju izgrađenog okoliša.

Eleonora Ćatipović studentica je druge godine dvopredmetnog diplomskog studija povijesti i povijesti umjetnosti na Filozofskom fakultetu u Splitu. Svoja istraživanja posvetila je povijesnoj analizi mletačke uprave u Dalmaciji u 17. i 18. stoljeću, s posebnim naglaskom na društvene i upravne promjene u ruralnim

krajevima. Godine 2023. obranila je završni rad pod naslovom *Drugi morejski rat u Dalmaciji*. Trenutno piše diplomski rad pod naslovom *Dicmo u mletačko doba* u kojemu istražuje povijest lokalnih zajednica pod mletačkom upravom.

Ante Birin

Hrvatski institut za povijest, Zagreb | ante.birin@gmail.com

U osvjetljava: Skradin uoči osmanskog osvajanja 1522. godine

Prve veće osmanske provale prema jugu Hrvatske i dalmatinskim gradovima koje su otpočele na samom kraju 1460-ih godina označile su početak polustoljetnog razdoblja intenzivnih, isprva pljačkaških, potom i osvajачkih pohoda koji će svoj vrhunac doživjeti osmanskim osvajanjem Knina i Skradina u proljeće 1522. godine. Tijekom tih pola stoljeća Skradin je bio izložen rastućem osmanskom pritisku zbog kojega je grad sve više gubio svoju ulogu upravno-administrativnog i gospodarskog središta pretvarajući se prvenstveno u vojno uporište u kojemu je svoje utočište našlo i stanovništvo izbjeglo s okolnoga gradskog područja. I dok su Osmanlije s vremenom svoju pažnju sve više usmjeravali prema osvajanju Skradina, a mletačke vlasti u Šibeniku prema izbjegavanju bilo kakve konfrontacije s Osmanlijama, ustežući se pritom i od pružanja utočišta skradinskim izbjeglicama, dotle su Skradinjani, uglavnom prepušteni sami sebi, očajnički nastojali obraniti svoj grad. Kako je Skradin predstavljao svojevrsnu tampon-zonu prema Osmanlijama, mletačke su lokalne vlasti u Šibeniku, podjednako kao i one središnje u metropoli, budno pratile zbivanja oko Skradina o čemu svjedoče brojna izvješća na relaciji Šibenik – Venecija. Zahvaljujući njima može se steći relativno detaljan uvid u prilike u Skradinu i oko njega u godinama koje su prethodile njegovu padu pod osmansku vlast, čemu je i posvećeno ovo izlaganje.

Ključne riječi: Skradin, Šibenik, Venecija, Osmanlije, 15. i 16. st.

Ante Birin znanstveni je savjetnik zaposlen u Hrvatskom institutu za povijest u Zagrebu i suradnik na tekućim institutskim znanstveno-istraživačkim projek-

tima *Topografija vlasti: istočnojadranski gradovi u srednjovjekovnim prostorima vlasti (TOPOS) i Zajednice, komunikacije i društvene mreže u hrvatskom srednjovjekovlju i ranomodernom dobu (COMNET)*. Bavi se srednjovjekovnom poviješću s težištem na istraživanju povijesti plemićkog roda Nelipčića i urbane povijesti dalmatinskih gradova Šibenika i Skradina. Autor je više znanstvenih radova posvećenih spomenutim temama, knjiga *Statut grada Skradina* (2002.), *Šibenski bilježnici – Bonmatej iz Verone (1449. – 1451.)* (2016.) i *Šibenski bilježnici – Juraj de Dominicis (1469. – 1470.)* (2018.) i nekolicine osnovnoškolskih i srednjoškolskih udžbenika.

Zdenko Dundović

Teološko-katehetski odjel, Sveučilište u Zadru | zdundovic@unizd.hr

Ubojstvo Mehmeta Marića iz Skradina u Šibeniku 1577. godine

Na temelju sudskoga procesa iz kolovoza 1577. godine, pohranjenoga u fondu *Miscellanea atti diversi manoscritti* u Državnom arhivu u Veneciji, u izlaganju će se razmotriti specifičan slučaj ubojstva osmanskog podanika Mehmeta Marića iz Skradina u Šibeniku. Događaj će se staviti u kontekst i uzročno-posljedične veze s nasiljem povezanim ekonomskim interakcijama između osmanskih i mletačkih podanika u Skradinu i Šibeniku u 16. stoljeću. Pritom će se kritički osvrnuti na sudsku praksu u procesuiranju slučaja ubojstva te njezin konačni ishod te nastojati utvrditi jesu li trgovački odnosi dviju susjednih komuna na osmanskoj i mletačkoj strani bili važniji od jednoga ljudskog života.

Ključne riječi: ubojstvo, Skradin, Šibenik, Mehmet Marić, 16. stoljeće

Zdenko Dundović rođen je u Zadru 31. listopada 1973. godine. U Zadru je završio osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje, a na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu studirao je i završio filozofiju te 1994. upisao teološki studij na Filozofsko-teološkom institutu Družbe Isusove u Zagrebu gdje je diplomirao 1998. godine. Magistrirao je na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 2015. godine gdje je obranio doktorsku disertaciju 2017. godine. Od 2015. godine zaposlen je na Teološko-katehetskom odjelu Sveučilišta u Zadru, na kojemu trenutno obnaša službu pročelnika. Znanstveni su mu interesi usmjereni proučavanju ranonovovjekovne prošlosti Zadarske i Ninske biskupije s na-

glaskom na gospodarsku, političku i interkonfesionalnu interakciju crkvenih struktura.

Neven Isailović

Istorijski institut, Beograd, Srbija | neven.isailovic@gmail.com

Mletačko-osmanski sporazum o osnivanju gabele za sol kod Šibenika: povijesno-diplomatička analiza dokumenata

U radu će se analizirati povijesne okolnosti zbog kojih je došlo do mletačko-osmanskog sporazuma o osnivanju gabele za sol kod Šibenika te sadržaj i diplomatičke osobitosti dokumenata nastalih u mletačkim kancelarijama u sklopu pregovora o osnivanju carinskog ureda i skladišta soli kod Šibenika koji su vođeni 1524. i 1525. godine. Osobito će se obratiti pozornost na osobe koje su vodile pregovore i sklopile sporazum te na upute koje su mletački zastupnici dobijali od središnjih vlasti u Veneciji. Povijesnom analizom mletačkih i osmanskih izvora rekonstruirat će se tijekom događaja, a diplomatička analiza prvenstveno će se koncentrirati na zastupničke isprave i na sâm ugovor zaključen u travnju 1525. godine između mletačkog kneza Šibenika Bernardina Taiapiere i pregovarača iz Venecije Pietra Zena, s jedne, te Džafera Čelebija, osmanskog emina Herceg Novog i Skradina, s druge strane.

Ključne riječi: Venecija, Osmansko Carstvo, Šibenik, carina, ugovor

Neven Isailović rođen je 1981. godine u Beogradu (Srbija) gdje je završio osnovnu školu i Filološku gimnaziju. Studij povijesti završio je 2005. na Odeljenju za istoriju Filozofskog fakulteta u Beogradu gdje je 2008. obranio magistarski rad *Politika bosanskih vladara prema Dalmaciji (1391. – 1409.)*. Doktorsku disertaciju *Vladarske kancelarije u srednjovekovnoj Bosni* obranio je 2014. na istom fakultetu. U Istorijskom institutu radi od 2007. godine, a trenutno je u zvanju višeg znanstvenog suradnika. Tajnik je Centra za napredne srednjovekovne studije iz Beograda od 2011. godine. Član je uredništva monografskih izdanja Istorijskog instituta i časopisa *Vjesnik dalmatinskih arhiva*. Istražuje političku i društvenu povijest jugoistočne Europe i Mediterana u kasnom srednjem i ranom novom vijeku, povijest

srednjovjekovnog plemstva u Bosni, Hrvatskoj i Srbiji, srednjovjekovnu pismenost i pomoćne povijesne znanosti (osobito diplomatiku). Osim srpskog i hrvatskog govori engleski i talijanski jezik, služi se francuskim, a poznaje latinski, starogrčki i starotalijanski jezik. Objavio je dvije suautorske monografije i više od osamdeset članaka u zbornicima radova i znanstvenim časopisima.

Aleksandar Jakovljević

Istorijski institut, Beograd, Srbija | ayakovljevic@gmail.com

Zakupi carina i soli u Šibeniku i Skradinu u 16. stoljeću

Unatoč njegovu primarno vojnom karakteru trgovina je predstavljala važan čimbenik u ustrojstvu Osmanskog Carstva. Osmanska administracija pažljivo je nastojala održati i prilagoditi postojeće gospodarske okvire koji su najčešće neposredno bili naslonjeni na predosmanske gospodarske sustave. Širenjem osmanske države na prostor središnje Dalmacije osmanska se administracija suočila s gospodarsko-pravnim sustavom Ugarske kraljevine, tj. Hrvatske, ali i s onim Mletačke Republike, najznačajnije trgovinske sile na prijelazu iz srednjovjekovnoga u ranonovovjekovno razdoblje. Proizvodnja i distribucija soli stoljećima su povezivale gradske komune na Jadranu s unutrašnjošću Balkanskog poluotoka. Ubrzo nakon osvajanja Skradina 1522. dolazi do separatnog uređivanja gospodarskih odnosa između grada Šibenika i Osmanskog Carstva što je ostvareno sporazumom od 10. travnja 1525. godine. Drugim riječima, značajnu ulogu u osmansko-mletačkim odnosima preuzeli su mletački Šibenik i turski Skradin preko kojih su vodili opći tokovi trgovine, ali i distribucije soli prema unutrašnjosti. Trgovina, a posebno promet solju, činili su važnu stavku u prihodima osmanske države koja je tu privrednu granu, uključujući uvozno-izvozne i tranzitne carine, izdavala u vremenski ograničene zakupe, najčešće na tri godine, nastojeći time osigurati gotova novčana sredstva za financiranje svojih državnih organa i institucija. Prvi podatci o zakupima potječu iz 1526./27. godine što se preklapa s uspostavom Skradinskog kadiluka čiji je kadija, kao „civilni“ organ osmanske uprave, preuzeo ingerencije ratobornih osmanskih pograničnih zapovjednika u zaleđu prema Šibeniku.

U izlaganju će biti prezentirana neobjavljena osmanska građa 16. stoljeća, financijska po porijeklu, u kojoj su sabrani podatci o zakupima skela i carina duž jadranske obale, posebno Šibenika i Skradina čije je središte uprave u početku bilo u gradu Novom, u sandžaku Hercegovine, gdje se nalazilo sjedište novskog emina kao najznačajnijeg upravnog organa u gospodarskom sustavu Osmanskog Carstva u zoni Jadranskog mora.

Ključne riječi: trgovina, zakupi, sol, Osmansko Carstvo, Venecija

Aleksandar Jakovljević rodio se 1976. u Beogradu gdje je završio osnovnu i srednju školu. Diplomirao je 2005. na Odeljenju za istoriju Filozofskog fakulteta u Beogradu. Radio je u Bibliografskom odeljenju Narodne biblioteke Srbije (2008. – 2012.). Od 2012. zaposlen je u Istorijskom institutu, trenutno u zvanju višeg stručnog saradnika, te upravo dovršava rad na svojoj doktorskoj disertaciji *Panađuri na osmanskome Balkanu. Mreža periodične trgovine i promjenljivost konjunktura* na Filozofskom fakultetu u Beogradu. Sudjelovao je na više znanstvenih skupova. Objavio je monografiju *Petrovo polje u vrelima osmanskog razdoblja* (u suautorstvu – Šibenik, 2021.). Istražuje ekonomsku, društvenu i političku povijest osmanskog Balkana u kasnom srednjem i ranom novom vijeku, demografska i migracijska kretanja te mikrohistoriju i historijsku geografiju. Bavi se poviješću Dalmacije u razdoblju osmanske uprave (16. – 17. stoljeće). Posebno se bavi osmanskim diplomatikom i paleografijom te objavljivanjem osmanske arhivske građe.

Kristijan Juran

Odjel za povijest, Sveučilište u Zadru | kjuran@unizd.hr

Šibenski svećenik Juraj Gajdić i njegova rodbina u kontekstu mletačko-osmanskih odnosa na dalmatinskom pograničju 1520. – 1560.

Početkom 16. stoljeća pripadnici obitelji Gajdić iz sela Mokra u zaleđu Šibenika našli su se silom prilika na suprotstavljenim političkim i profesionalnim stranama. Životni su im se putovi ponovno isprepleli kada su Osmanlije zauzećem Knina i Skradina 1522. postali šibenskim susjedima. Dok je u godinama koje su uslijedile Murat-beg Gajdić, štićenik i vojvoda bosanskog sandžakbega Husrev-bega, predvodio daljnja osmanska osvajanja hrvatskoga teritorija uz granice mletačke Dalmacije, njegov je

brat Juraj u Šibeniku planirao i gradio svoju crkvenu karijeru. U to je vrijeme Juraj često posjećivao Murat-bega donoseći pri povratku Mlečanima vijesti o stanju s osmanske strane granice. Dosadašnja je historiografija povijesnu ulogu don Jurja na mletačko-osmanskom pograničju u turbulentnim vremenima prve polovine 16. stoljeća razmatrala uglavnom u kontekstu Murat-begove biografije. U ovom ćemo pak izlaganju pogled usmjeriti isključivo prema don Jurju, odnosno njegovu značaju unutar lokalnih šibenskih i u kontekstu regionalnih međupolitičkih okvira, uzgred se dotičući arhivskih vijesti o njegovoj šibenskoj rodbini.

Ključne riječi: Juraj Gajdić, Murat-beg Gajdić, Šibenik, Dalmacija, 16. stoljeće

Kristijan Juran redoviti je profesor na Odjelu za povijest Sveučilišta u Zadru gdje izvodi nastavu iz hrvatske povijesti ranoga novog vijeka. Znanstveno istražuje ruralne zajednice (socijalni odnosi i strukture, demografski procesi, antroponimija), migracijska kretanja i zemljišne posjede (topografija, toponimija, poljoprivreda, vlasničko-pravni odnosi) na području dalmatinskih komuna u kasnom srednjem i ranom novom vijeku te dalmatinsku glagoljašku baštinu, posebice njezinu šibensku sastavnicu. Objavio je pet knjiga i više od pedeset znanstvenih i stručnih radova. Sudjelovao je na više od dvadeset znanstvenih i stručnih skupova. Bio je voditelj interdisciplinarnog znanstvenog projekta *Modrave – kulturni krajolik u povijesnoj perspektivi* s financijskom potporom Sveučilišta u Zadru (2021. – 2023.) i suradnik na više znanstvenih projekata iz područja onomastike i glagoljaške baštine.

Maja Katušić

Hrvatski institut za povijest, Zagreb | majkic1@gmail.com

Kada bukne kuga: odjeci epidemije u Bukovici na šibensko-skradinski prostor polovinom 18. stoljeća

U 15. stoljeću mletačka je vlast radi zaštite ekonomskog prosperiteta, očuvanja privrednih aktivnosti (ponajprije trgovine) i zaštite života započela intenzivnije stvarati javno-zdravstvene mehanizme koji su prevenirali i sprečavali širenje bolesti. Tijekom stoljeća kontrola i mreža javno-zdrav-

stvenih institucija kontinuirano se granala, a slijedeći primjer Venecije, uspostavljena je i na istočnojadranskom prostoru. Slučaj kuge u selima Dobropoljcima i Gošiću iz listopada 1744. ukazuje na razgranate i dobro uhodane mletačke protuepidemijske protokole koji su uključivali cijeli spektar državnih magistratura, liječnika, vojske i svećenstva. Ključnu ulogu u sprečavanju širenja bolesti imao je iznimno jasno oblikovan komunikacijski protokol i transfer informacija o epidemiji. Vijesti su slane svim okolnim predstavnicima vlasti (od Istre do Kotora) i u susjedne zemlje, a mjere su se prilagođavale okolnostima na terenu (jačanju i širenju bolesti) i geografskom području (blizina žarišta). Zbog zaštite i opstanka trgovine za mletačku je vlast posebice bilo bitno (vojno) osigurati granicu prema Osmanskom Carstvu te omogućiti siguran karavanski prilaz iz graničnog područja prema lazaretima i gradovima na obali. U tom je kontekstu, što će biti i glavni fokus izlaganja, posebice bilo bitno uspostaviti protuepidemijske mjere na širem području od Knina do Skradina i Šibenika koje su trebale omogućiti sigurnu trgovinu. Mjere su se na šibensko-skradinskom prostoru prilagođavale trenutnom stanju u žarištu epidemije, a uključivale su širok spektar: potpunu izolaciju i karantenu između pojedinih područja, postavljanje *stagnata*, uvođenje *fede di sanità* i pratnju karavanama. Okosnicu izlaganja čini analiza neobjavljenog arhivskoga gradiva, rukopisa Grgura Stratika *Sopra la peste a Dobropoglici e Gossich del contado di Zara e ne'limitrofi stati austriaco e turco* koji se nalazi u Državnom arhivu u Zadru (fond Mletački dragoman).

Ključne riječi: javno zdravstvo, kuga, protuepidemijske mjere, Bukovica, šibensko-skradinski prostor, 18. stoljeće

Maja Katušić viša je znanstvena suradnica na Odjelu za izvore i digitalnu povijest Hrvatskog instituta za povijest. Znanstveni interes usmjeren je na istraživanje demografske i društvene povijesti šireg područja istočnog Jadrana u 18. stoljeću, a u posljednje vrijeme i na povijest predmodernog javnog zdravstva. Voditeljica je projekta *Sanitarni kordon u Dalmaciji (18. i 19. stoljeće)* koji se financira iz programa NextGenerationEU i glavna urednica časopisa *Povijesni prilozi*. Dobitnica je državne nagrade za znanost za knjigu *Živjeti u Kotoru u 18. stoljeću* za 2023. godinu.

Iva Kurelac

Odsjek za povijesne znanosti, Zavod za povijesne i društvene znanosti,
Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb | ikurelac@hazu.hr

Problem morlačke uzurpacije pograničnog teritorija šibenskog distrikta u izvještaju Petra Zavorovića iz 1569. godine

Polazište istraživanja izvještaj je za mletačke vlasti šibenskog plemića i diplomata Petra Zavorovića iz 1569. godine *Instruttione piu particolare dele XXXIII ville de Sibenico contentiose et d'altri lochi*, pohranjen u Zbirci latiničkih kodeksa Arhiva HAZU (sign. II b 53). Uzevši u obzir stanje u šibenskoj Zagori nakon sklapanja mletačko-osmanskog trgovačkog sporazuma iz 1525., pozornost će se posvetiti nezaobilaznom problemu morlačke uzurpacije posjeda u selima šibenskog distrikta na pograničnom području s osmanskim teritorijem opisanome u Zavorovićevu izvještaju. Najprije će se razmotriti stanje na posjedima u trideset trima šibenskim selima iza Trtra koja su zbog postupne morlačke uzurpacije, započete 1525., postala predmetom dugotrajnog mletačko-osmanskog teritorijalnog spora, a u čije je rješavanje kao mletački diplomat 1560. bio uključen Petar Zavorović. Osim dijela o trideset trima spornim selima u šibenskoj Zagori (ff. 1r-6v), raščlambom Zavorovićeva izvještaja razmotrit će se i preostale dvije njegove cjeline o selima i predjelima Gornjeg Polja, Primoštena i Rogoznice: dio o dvadeset četiri šibenska sela zabilježena u talijanskom prijevodu osmansko-turskog dokumenta Čejvan-bega iz 1568. koja Zavorović na zahtjev mletačkih vlasti pokušava ubicirati i identificirati (ff. 7r-8v) te naposljetku sva ostala sela i predjeli koji pripadaju Gornjem Polju, Primoštenu i Rogoznici (ff. 9r-11v), pri čemu potonji nisu bili predmetom mletačko-osmanskog spora, ali su također bili izloženi intenzivnoj morlačkoj uzurpaciji. Precizno će se identificirati oblik prisutnosti Morlaka na cijelom šibenskom pograničnom teritoriju opisanom u izvještaju, koji je, kako ćemo pokazati, unatoč evidentnoj morlačkoj uzurpaciji tek manjim dijelom bio predmetom mletačko-osmanskog spora. Svrha je istraživanja pokazati da Zavorovićev izvještaj iz 1569. detaljno i iz prve ruke svjedoči o razmjerima morlačke uzurpacije pograničnog teritorija šibenskog distrikta neposredno uoči Ciparskoga rata (1570. – 1573.), da je ona ustvari bila mnogo šira no što su to mletačke vlasti priznavale te da

četiri i pol desetljeća nakon mletačko-osmanskog trgovinskog sporazuma problem bespravne prisutnosti i naseljavanja Morlaka na šibenskom pograničnom teritoriju nije bio niti blizu rješenja, nego se, naprotiv, konstantno pogoršavao.

Ključne riječi: Petar Zavorović, izvještaj, šibenska sela, Morlaci, 16. stoljeće

Iva Kurelac (Zagreb, 1975.) klasična je filologinja i povjesničarka te viša znanstvena suradnica u Odsjeku za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu. Magistrirala je (2006.) i doktorirala (2010.) na temi neobjavljenog rukopisa *De rebus Dalmaticis* (1602.) šibenskog humanista i povjesničara Dinka Zavorovića (1540. – 1608.). Bavi se hrvatskom i europskom renesansnom i ranonovojekovnom historiografijom, osobito historiografskom produkcijom dalmatinskih komuna, s naglaskom na šibenskom humanističkom krugu (J. Šižgorić, F. Vrančić, D. Zavorović, I. Tomko Mrnavić i dr.). Također se bavi srednjovjekovnim izvorima za hrvatsku povijest, i to sudjelujući u radu na ediciji *Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae: Supplementa*. Suradnica je na istraživačkom projektu HRZZ-a *Izvori za hrvatsku povijest – istraživanje, kritičko izdavanje i analiza*. Autorica je monografije *Dinko Zavorović: šibenski humanist i povjesničar* (Šibenik, 2008.). Priredila je izdanje *Petar Zavorović: Posebna uputa u vezi s 33 šibenska sporna sela i ostalim mjestima (1569.)* (Šibenik, 2023.). Uredila je zbornik *Šibenik od prvog spomena* (Šibenik – Zagreb, 2018.). Autorica je izložbe arhivskog gradiva *Pogled u oporuku Fausta Vrančića: uz 400. obljetnicu smrti*, realizirane 2017. s Državnim arhivom u Rijeci. Gradsko vijeće Grada Šibenika 2018. godine dodijelilo joj je nagradu *Grb Grada Šibenika* za doprinos izučavanju šibenske povijesti i znanstveno-stručnu suradnju u obilježavanju 950 godina od prvog spomena Šibenika (organizaciju međunarodnog znanstvenog skupa *950 godina od prvoga spomena Šibenika*, Šibenik, 2016.).

Vjeran Kursar

Odsjek za povijest i Odsjek za hungarologiju, turkologiju i judaistiku, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu | vkursar@ffzg.hr

Kako osloboditi kneza iz gusarskog zarobljeništva? Diplomatske aktivnosti između Venecije i Istanbula za oslobađanje šibenskog kneza i njegovih sinova iz zarobljeništva berberskih gusara u Draču 1594. godine

Pad šibenskog kneza i njegovih sinova, nekolicine šibenskih plemića i ostale pratnje na galiji kojom su putovali iz Šibenika u Split radi sudjelovanja na tamošnjem sajmu u zarobljeništvo berberskih gusara 1594. godine i njihovo odvođenje u tvrđavu Drač izazvao je veliku diplomatsku akciju mletačke strane za oslobađanje zarobljenika. Ovaj je događaj detaljno opisan u korespondenciji mletačkog Senata s bailom u Istanbulu kao vodećim diplomatskim predstavnikom Venecije u osmanskoj prijestolnici, osmanskom Portom, providurom i knezom Kotora te zapovjednicima mornarice, očuvanoj u Državnom arhivu u Veneciji (Archivio di stato di Venezia). S druge strane, u Osmanskom arhivu Predsjedništva (Osmanlı Cumhurbaşkanlık Arşivi) u Istanbulu sačuvani su prijepisi četiriju dokumenata koji predstavljaju odgovor osmanske centralne vlasti (Porte) na peticije mletačke diplomacije. Kako analiza spomenute građe pokazuje, radilo se o vrlo složenoj diplomatskoj akciji koja je, pored osmanske i mletačke metropole, uključivala i lokalne aktere, poput sandžakbega Valone te kadije, dizdara i age azapa Drača na osmanskoj strani te providura i kneza Kotora na mletačkoj strani. Berberski gusari, koji su svojim akcijama osmanski suverenitet i vanjsku politiku prema Veneciji dovodili u pitanje, bili su više od osmanskih podanika, i tu je činjenicu Porta u rješavanju ovoga slučaja morala uzeti u obzir. U konačnici, protupravnost berberskog gusarskog akta bila je utvrđena na Porti te su zarobljenici i galija vraćeni Veneciji.

Ključne riječi: berberski gusari, šibenski knez, Venecija, Osmansko Carstvo, bailo

Vjeran Kursar je povjesničar – osmanist rođen u Zagrebu 1975. godine. Radi kao izvanredni profesor na Odsjeku za povijest i Katedri za turkologiju Odsjeka za hungarologiju, turkologiju i židovske studije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Objavio je više studija o etno-konfesionalnim, pravnim i društvenim pitanjima u osmanskoj Bosni i na Balkanu u predmodernom razdoblju. Autor je knjige *Croatian Levantines in Ottoman Istanbul* (2021.), za koju je dobio nagradu *Mirjana Gross* za najbolju historiografsku knjigu 2021. godine od Hrvatskog nacionalnog odbora za povijesne znanosti i Društva za hrvatsku povjesnicu. Prošireno i revidirano izdanje objavljeno je u hrvatskom prijevodu kao *Hrvatski Levantinci u osmanskom Istanbulu* (Zagreb, Srednja Europa, 2024.). Uredio je više zbornika radova, uključujući i knjigu *Evlia Çelebi in the Borderlands: New Insights and Novel Approaches to the Seyahatname (Western Balkans and Iran Sections)* (2021.) (u suuredništvu s Nenadom Moačaninom i Kornelijom Jurin Starčević).

Domagoj Madunić

Zagreb | domagoj.madunic@gmail.com

Filip Novosel

Hrvatski institut za povijest, Zagreb | fnovosel@gmail.com

Opsada grada iznutra. Pobuna papinskih vojnika u službi Mletačke Republike u Šibeniku 1657./58. – uzroci, tijek, posljedice i značenje

Kao i prethodno, sedamnaesto stoljeće također je bilo obilježeno brojnim vojnim sukobima. Međutim, u tom razdoblju značajnije su do izražaja došle vojne inovacije koje su bitno podigle razinu kompleksnosti vođenja ratova što je rezultiralo temeljitim promjenama na svim razinama vojne organizacije i ratovanja, uključujući i njihovu razornost. Taj “trend” nika-ko nije zaobišao ni istočnojadranski prostor. Kao sastavni dio Mletačke Republike i pogranični prostor uz Osmansko Carstvo Dalmacija je izravno i intenzivno iskusila ratna zbivanja u dvama sukobima koje su ove dvije ranonovovjekovne sile u spomenutom razdoblju vodile na širem prostoru istočnog Sredozemlja. Iako je domaća historiografija u zadnjih petnaestak godina dala brojne rezultate u domeni vojne povijesti predmoderne Dalmacije (Lovorka Čoralić, Domagoj Madunić, Nikola Markulin, Tea Mayhew, Josip Vrandečić i dr.), mnoge teme još su uvijek neistražene. Ovo izlaganje

upozorit će na važnost slabije istraženog problema vojne discipline i pobuna vojnika u službi *Serenissime* smještenih u istočnojadranskim gradovima tijekom Kandijskog rata fokusirajući se na vjerojatno najveći takav incident koji se dogodio u Šibeniku 1657./58. godine. S obzirom na brojne i detaljne izvještaje raznih službenika Mletačke Republike, mogućnosti za rekonstrukciju samog tijeka pobune papinskih vojnika plaćenika, od njezinih začetaka do kraja, velike su. Odgovorima na pitanja o tome koji su bili glavni motivi otkazivanja poslušnosti vojnika, koliko su pobune i neredi utjecali na cjelokupan tijek ratovanja, koji su bili mehanizmi sprečavanja neposlušnosti, u konačnici će se nastojati pokazati koliko je stacionirana vojska osiguravala jedan grad, a koliko je zapravo predstavljala opasnost njegovu civilnom stanovništvu koje je trebala braniti. Rezultati ove studije slučaja nastojat će dati nova saznanja o često neželjenom, ali isto tako neminovnom, suživotu civilnog i vojnog svijeta u urbanim dalmatinskim cetrima ranog novog vijeka te tako gradove istočnog Jadrana staviti u širi kontekst vojnih zbivanja onovremene Europe.

Ključne riječi: sedamnaesto stoljeće, Kandijski rat, Mletačka Republika, Šibenik, pobuna vojnika plaćenika

Filip Novosel (Zagreb, 1984.) diplomirao je povijest i kroatologiju na Hrvatskim studijima (2010.), stekao MA titulu na Central European University u Budimpešti (2012.) te doktorirao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (2019.). Na Hrvatskom institutu za povijest u Zagrebu zaposlen je od 2013. na Znanstvenom odjelu za ranonovovjekovnu povijest. Do sada je surađivao na nekoliko domaćih znanstvenih projekata, a trenutno je suradnik na znanstvenom projektu Hrvatskog instituta za povijest *Vlast to smo mi. Društvene mreže i upravljačke strukture u hrvatskom novom vijeku* i projektu *Izvori za hrvatsku povijest – istraživanje, kritičko izdavanje i analiza* na Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti. Njegovi znanstveni interesi usmjereni su na istraživanje društvene, urbane i vojne povijesti u ranom novom vijeku, prvenstveno na prostoru istočnog Jadrana u kontekstu odnosa s Mletačkom Republikom i relacija sa širim sredozemnim prostorom. Uz sudjelovanje na domaćim i međunarodnim znanstvenim skupovima, objavljivanje radova u znanstvenim i stručnim publikacijama u Hrvatskoj i inozemstvu te održavanje javnih i gostujućih predavanja, velik dio svojeg rada posvetio je kritičkoj obradi i objavljivanju arhivske građe nastale u spomenutom razdoblju.

Domagoj Madunić (Dubrovnik, 1971.) diplomirao je povijest i informacijske znanosti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Magistarsku disertaciju obranio je na Srednjoeuropskom sveučilištu (CEU) u Budimpešti gdje je i doktorirao 2012. godine. Kao nezavisni istraživač sudjelovao je na nekoliko znanstvenih projekata na sljedećim institucijama: Srednjoeuropskom sveučilištu u Budimpešti, Hrvatskom institutu za povijest u Zagrebu i Zavodu za povijesne znano-

sti HAZU u Dubrovniku. Znanstveni interesi usmjereni su mu na proučavanje društvene i vojne povijesti dviju jadranskih republika (Venecije i Dubrovnika) u 17. stoljeću s posebnim naglaskom na period Kandijskog rata (1645. – 1669.). Sudjelovao je na brojnim domaćim i međunarodnim znanstvenim skupovima te objavio desetke radova u znanstvenim i stručnim publikacijama u Hrvatskoj i inozemstvu. Kao vanjski suradnik održao je broje kolegije iz vojne povijesti i povijesti ranog novog vijeka na Sveučilištu u Dubrovniku (Studij povijesti Jadrana i Mediterana), na Filozofskom fakultetu u Zagrebu i na Hrvatskom katoličkom sveučilištu gdje je 2017. stekao zvanje docenta.

Ivan Majnarić

Odjel za povijest, Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb |
ivan.majnarić@unicath.hr

***Dubitans de vita uel de morte vxoris sue:* početci nalijeganja Turčina na šibensko i skradinsko zaleđe**

U promjenjive prilike između ugarskih i turskih velikaša 1414. i 1415. aktivno su se uključili turski vojni odredi. Time su započeli jasnije oblikovani turski pohodi na Bosnu za kojih su se 1414. zbili i prvi turski prodori prema unutrašnjosti Hrvatske i Slavonije, sve do Senja i Istre. Prodori su se intenzivirali od početka 1415. pod vojnim vodstvom Šah Meleka i poslije Isak-bega te zahvatili i Kranjsku, pragove Furlanije, Ugarsku, mletačku Dalmaciju, ali i bliže zaleđe istočnojadranskoga obalnog područja uopće. Sve je te događaje Ivan Tomašić opisao kao prvu provalu Turaka u Hrvatsku (*primus exitus Turcarum in Croatia*), a njihova je svojevrsna kulminacija bio poraz ugarske vojske kraj Lašve u kolovozu 1415. godine. U kontekstu tih zbivanja u izlaganju će se pozornost posvetiti vijestima o pojavi Turčina na području neposrednoga šibenskog i skradinskog zaleđa, i to u dvama aspektima, sukladno sačuvanim izvornim podacima. Najprije će se razmatrati sam doseg i neposredne posljedice prodora, a potom odjek posljedica prodora na svakodnevne životne prilike. Ujedno će se, ptičjom perspektivom, sagledati reakcija u rasponu od središnjih državnih vlasti do stanovnika ugrozom zahvaćenih sela te tako propitati o tome postojeći kratki historiografski zaključci.

Ključne riječi: 15. stoljeće, šibensko i skradinsko zaleđe, Turci Osmanlije, Mlečani, obrana, svakodnevlje

Ivan Majnarić rođen je 1980, a doktorski studij povijesti završio 2012. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Zaposlen je kao redoviti profesor na Odjelu za povijest Hrvatskoga katoličkog sveučilišta. U središte njegova znanstvenog zanimanja smjestila se kasnosrednjovjekovna društvena povijest, a u posljednje doba i intelektualna historija. Autor je više znanstvenih članaka i monografija, među kojima se ističu i zbirke objavljenih izvora.

Nataša Mučalo

Državni arhiv u Šibeniku | nmucalo@dasi.hr

Posjed šibenske obitelji Kosirić u predjelu Slane i problematika mletačko-osmanskog razgraničenja 1671. godine

U izlaganju se razmatra problematika mletačko-osmanskog razgraničenja nakon Kandijskog rata u neposrednom zaleđu Šibenika, i to na temelju spisa sudskog spora između obitelji Kosirić i kolona (težaka), pohranjenoga u fondu obitelji Divnić u Državnom arhivu u Šibeniku. Spor započet krajem 17. stoljeća vodio se oko posjeda u Slanama radi utvrđivanja njihove pripadnosti Staroj odnosno Novoj stečevini, a ishod je, radi neposrednog ekonomskog učinka, bio značajan za obje strane. Kosirići pokušavaju dokazati da se njihov patrimonij nalazi unutar Stare stečevine, što argumentiraju sporazumom o razgraničenju iz 1671. godine te nacrtima i kartama priloženima uz spise postupka. S druge strane, težaci pred sudom izjavljuju da se Kosirićevi posjedi nalaze na Novoj stečevini. Stoga će pažnja u ovom izlaganju biti usmjerena na obiteljske spise, sudske zapisnike, katastarske podatke i odluke generalnih providura kojima su suprotstavljene strane dokazivale svoja prava.

Ključne riječi: obitelj Kosirić, zemljišni posjed, Slane, mletačko-osmansko razgraničenje, 17. stoljeće

Nataša Mučalo magistra je znanosti iz područja povijesti umjetnosti i viša arhivistica. Od 2009. godine ravnateljica je Državnog arhiva u Šibeniku, profesionalno usmjerena na razvoj ustanove i unapređenje arhivske djelatnosti. Osobiti predmeti njezina interesa interpretacije su i objave arhivskih izvora koji se odnose na Šibenik i šibensko područje te projekti istraživanja, digitalizacije i prezentacije arhivskoga gradiva. Stručno je i znanstveno posvećena arhivskom gradivu iz razdoblja mletačke uprave u Šibeniku, posebno obiteljskim i osobnim fondovima. Trenutno se bavi obradom i istraživanjem fonda šibenske plemićke obitelji Divnić. Sudjelovala je u radu međunarodnih i domaćih stručnih i znanstvenih skupova kao autorica i članica organizacijskih i programskih odbora. Urednica je nekoliko izdanja, izvršna urednica časopisa *Vjesnik dalmatinskih arhiva – Izvori i prilozi za povijest Dalmacije*, autorica i suautorica nekoliko izložbi.

Josip Pavić

Javna ustanova u kulturi Tvrđava kulture Šibenik |

josip@tvrđava-kulture.hr

Gdje se točno nalazila šibenska gabela za sol?

Glavna gospodarska grana Šibenika u 15. i posebice u 16. stoljeću bilo je solarstvo, odnosno ukupna trgovačka aktivnost koju su omogućavale šibenske solane i njihova prateća infrastruktura. O šibenskom solarstvu već su pisali razni autori s recentnim zaključkom da svojevrсни “kulturalni procvat” grada u ovom periodu “leži upravo u gabeli za sol, koja je prodajom soli Vlasima stvorila temelje za šibensku trgovačku ekspanziju”. Znakovito je isticanje gabele za sol – upravo se njoj, kao i samome trgovačkom činu prodaje soli, pripisuje ekonomski prosperitet Šibenika. Potpisom ugovora s osmanskim eminom 1525. godine poslovanje šibenskih solana je (još čvršće nego ranije) integrirano u kompleksni mletački sustav kontrole i distribucije soli, s gabelom kao lokalnom infrastrukturom pod (teoretski) državnim upravljanjem. Gabela je kao značajni objekt ucrtana i na nekoliko grafičkih izvora iz 16. i 17. stoljeća. Zbog obilja izvora i literature pomalo je neobično što se za fizičkim ostatcima gabele nikada nije tragalo, već je u struci ostala tek uzgred ubicirana na poluotok Mandalinu ili njegovu neposrednu okolicu. Jasnovidljivi zidani ostatci koji zasigurno pripadaju šibenskoj gabeli za

sol ipak su prepoznati 2020. godine te se poklapaju s dostupnim grafičkim i pisanim izvorima.

Ključne riječi: gabela, Šibenik, solarstvo, grafički izvori, arheologija

Josip Pavić diplomirao je povijest i edukaciju povijesti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Zaposlen je kao voditelj Odjela za istraživanje i interpretaciju baštine u Tvrđavi kulture Šibenik, javnoj ustanovi koja upravlja trima revitaliziranim tvrđavama i drugom kulturnom infrastrukturom u Šibeniku. Član je Upravnog i Stručnog vijeća ustanove od njezina osnivanja 2016. godine. Trenutno pohađa doktorski studij na Sveučilištu u Zadru. Autor je i urednik znanstvenih radova, publikacija i izložbi, suautor europskih projekata ili projektnih aktivnosti. Istraživački se bavi fortifikacijskom arhitekturom, njezinim razvojem i ulogom tijekom povijesti, novim načinima interpretacije spomeničke baštine, kulturnim menadžmentom i razvojem publike. Predstavljao je svoj rad i rad ustanove na brojnim međunarodnim i domaćim konferencijama, skupovima i radionicama.

Marko Rimac

Odsjek za povijest, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu |
mrimac@ffst.hr

Osmanska vernakularna arhitektura u okolici Skradina na mletačkom katastru s početka 18. stoljeća

Uspostava mletačke vlasti nad Novom stečevinom tijekom Morejskog rata i nakon njega bila je popraćena katastarskim premjeravanjem i izradom katastarskih karata. To je gradivo velikim dijelom sačuvano, ali je još uvijek neistraženo i nedovoljno valorizirano. Zanimljiv neuočeni element su i stambeni objekti preživjeli iz osmanskog doba, a među njima ističu se fortificirani stambeni objekti lokalnih osmanskih uglednika. Mletački izvori omogućavaju ubikaciju, utvrđivanje imena osmanskih vlasnika, pronalaženje ostataka i rekonstrukciju izgleda takvih objekata. U ovome se izlaganju obrađuju odgovarajući izvori za neposrednu skradinsku okolicu i donose usporedivi primjeri iz drugih dijelova Nove stečevine.

Ključne riječi: vernakularna arhitektura, osmanska kula, mletački katastar, Skradinsko polje, agrarni krajolik

Marko Rimac zaposlen je na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta u Splitu u zvanju izvanrednog profesora. Predaje kolegije iz ranonovovjekovne povijesti. Istraživački fokus mu je na povijesti agrarnih krajolika i povijesti socioekonomskih promjena na mletačko-osmanskom pograničju u ranome novom vijeku. Čita i koristi izvore na talijanskom, hrvatskom, osmanskom i latinskom jeziku redovno istražujući u hrvatskim i međunarodnim arhivima i pismohranama.

Ante Skelin

Tehnička škola Šibenik | ante.skelin4@skole.hr

Osmanski trgovci i njihova roba u šibenskim izvoznim dozvolama 1642. – 1643.

Ovo izlaganje rezultat je analize dvaju sveščića šibenskih izvoznih dozvola, građe gospodarske provenijencije koja je u kancelarijama dalmatinskih gradova nastajala da bi poslužila kao sredstvo nadzora nad ostvarivanjem mletačke trgovinske politike i carinske kontrole na Jadranu. Premda je riječ o jednoobraznom i naoko suhoparnom izvoru, šibenske izvozne dozvole pune su podataka na temelju kojih je moguće pobliže sagledati šibensku trgovinu pred Kandijski rat, naročito njezin izvozni aspekt. Razabравši iz izvora relevantne podatke koji mogu osvijetliti trgovinsku dimenziju mletačko-osmanskih odnosa na šibenskom pograničju, autor će pažnju usmjeriti upravo na osmanske podanike. Analizirat će se ne samo podrijetlo osmanskih izvoznika, koji su dolazili iz raznih mjesta Bosanskog pašaluka, nego i njihova roba: od proizvoda za osobnu uporabu, tekstila do konja, pa i vina. Najviše će se pažnje ipak posvetiti kontaktima koje su osmanski trgovci ostvarivali sa suradnicama s druge strane granice, odnosno samim Šibenčanima i stanovnicima njegova distrikta. Bilo da su se našli u uloga kupaca osmanske robe, paruna, odnosno osoba koje su tu robu trebale sigurno prevesti, ili pak jamaca koji su prisegnuli da će izvezena roba uistinu završiti na svome odredištu, mletački podanici bili su važan kotačić u nezaobilaznoj prekograničnoj suradnji dviju susjednih država.

Ključne riječi: izvozne dozvole, osmanski trgovci, Šibenik, trgovina, konji

Ante Skelin rođen je u Šibeniku 1993. godine. Nakon završetka gimnazije u rodnom gradu obrazovanje nastavlja na Sveučilištu u Zadru gdje 2020. godine završava dvopredmetni diplomski studij povijesti (pod mentorstvom prof. dr. sc. Kristijana Jurana) i sociologije (pod mentorstvom prof. dr. sc. Jadranke Čačić-Kumpes). Tijekom studija razvija interes za teme iz dalmatinske ranonovovjekovne povijesti te sudjeluje na nekoliko domaćih i međunarodskih studentskih skupova i seminara. Stručni ispit za nastavnika povijesti u osnovnim i srednjim školama položio je u svibnju 2024. godine. Radi u dvjema srednjim školama u Šibeniku te u Osnovnoj školi Vodice.

Joško Zaninović

Javna ustanova Nacionalni park Krka | josko.zaninovic1@gmail.com

Skradinski buk u 16. stoljeću

Predmet je ovoga izlaganja prikaz prostora Skradinskog buka u 16. stoljeću s osvrtom na političke i gospodarske prilike. U to je doba Skradinski buk bio podijeljen na mletački (lijeva obala Krke) i osmanski dio (desna obala Krke) pa će se pokušati odgovoriti na pitanje kako je taj iznimno važan gospodarski lokalitet funkcionirao pod dvjema državama.

Ključne riječi: rijeka Krka, Skradinski buk, vodenice, Mlečani, Osmanlije

Joško Zaninović, dipl. arheolog i prof. povijesti, zaposlen je u Javnoj ustanovi Nacionalni park Krka u Šibeniku na radnom mjestu voditelja Arheološke zbirke Burnum. Područje znanstveno-stručnog interesa mu je arheološka ostavština na području rijeke Krke i Pokrčja te arheološko-povijesna istraživanja srednjovjekovnih utvrda, vodenica i ostalih predindustrijskih pogona na rijeci Krki.

Seruissimus Princeps

& Joanes Embianus
 & Martinus Dandulus. p. et d. p.

& Martinus Geopius. p.

& Laurentius Maccenicus

& Leonardus Linus

Consiliarius.

& Dominicus Trinus. eq. p.

& Leonardus Moccenicus. p.

& Paulus Capellus. eq.

& Lucas Tronius

& Andrus Trinus. eq.

& Nicolaus Bernardus

& Hieronimus Justinianus. p.

& Hieronimus Pisanius

Sap. Consilij

& M. Ant. Contarinius

& Dominicus Venetus

& Jo. Franc. Badiuanus

& Jacobus Cornelius

Sap. T. F.

& Dominicus Trinus. eq. p.

& Leonardus Moccenicus. p.

& Paulus Capellus. eq. p.

& Lucas Tronius

& Aloisius Maccenicus. eq.

& Andrus Trinus. eq.

& Nicolaus Bernardus

& Hieronimus Justinianus. p.

& Hieronimus Pisanius

Sap. Cons.

& M. Ant. Contarinius

& Zacharias Dembus

& Dominicus Venetus

& Jo. Franc. Badiuanus

& Jacobus Cornelius

Sap. T. F.

& Donatus Manopertus

& Barthol. de Conali

& Joannes Boldus

& Victor Superantius

Sap. Oratorum.

QUESTO Consiglio per la relation del Seruissimo Principe ha posuto intendere quanto sia a proposito trouar qualche mezzo per deuenir alla ultimazione della materia de Conuola: Alche essendo da proueder

Laudera parte, che per seruitio de questo consiglio de pñi siano eletti duo Auditori; da esser tolti de omni loco, et officio, et etiam de officio continuo; exceptuando quelli del Collegio mo: liquali duo Auditori habbino solamente ad iudic, et pntiare cum el R. don Egnatio Presidente della Religion de S. Iustina circa la dita materia de Conuola: et tutto quello hauera no, debbano referir a questo consiglio: ilqual hauera a deliberar quanto li parra expediente: et non possano refusar sotto pena de ducati cinquecento, da esserli tolti per li Auditori mo de commun senza altro consiglio.

DE PAIR

147

DE NON

37

NON SYNC.

8.

Ilechi fuerint Auditores

& Aloisius de Puiolis Prc. s. M. et

& Daniel Rbonnencius.

die xxij Nouembris

ESSENDO STA incercata la signoria mo cum grande instantia dalli Agenti del Sig. Tinto per nome de suo M^o che essendo le Gabelle sue de Riseno, et Macarsica dehuodate: perche molti delle subditi sui uieno a Sebenico a comprare sale, et non pagano li soi datti; per modo, che li necessario far prouisione: et che pero uogliamo esser contenti, che sopra el territorio mo de Sebenico semer una salera, doue sehabbia a uendee li sale alli subditi de esso gran Sig. cum li modi se uole uendee a ditte salerie de Riseno, et Macarsica: et che non mettiamo li sale, et loro tin lantita del precio, et l'altra mita la Sig. mo: et hauendo infato el medesimo del fue de dita salera quelli fidelissimi cittadini nostri de Sebenico: dicendo, che se la se fa, ultra che cessano le corrente, et che potranno sciammento lauorar la loro possessione: per hauerli promesso li fiumi del gran Sig. che se li uegnent fatto alcuno minono danno, loro uoleno refer; quella cita se fare abudante del uiuer: le mercantie de popole, formate, lane, animali, cere, fede, miela se farano di sorte, che quella a Camera, et epi subditi se accommoderano grandemente: pertanto p satisfac

Laudera parte, che per auctorita de questo consiglio sia commesso al No. homo

Piero Zen, che uia in Dalmatia; che insieme cum quel Conte mo de Sebenico
 debbi hauer a se spatroni delle Salene, et intendet da loro se sono concetti se
 faci diti salena: et se uorano dar sui sale a quella cum modo richiedono li
 diti Hemini: et se se contenterano, che la Sig.^{na} mi habbi a trerze li sei diti, uo
 li ducati .x. per centenee de moreti, non altrimenti come se li hauesse
 tratti per uia da mar, ultra la decima consueta: et contentando loro
 cusi, debbino risspondere alli interuenenti per nome del Ser.^{mo} Ign.^o S.^o che
 la Signoria mi per satisfare alla m.^{ta} sua e contenta, che diti salena se
 faci in quel loco, che a essi a panti in poteru: cum questo patto, ch' sia
 in liberta della Sig.^{na} mi de dar, o non dar altri sale a diti salena; ultra
 li sale se farano a Sebenico: et che li sale de quella camera mi siano sprimi
 uenduti per conto della Sig.^{na} mi alli precy solui de aspri .xij. quella men-
 sura, sicome de piti se uendano: et lo resto se metterà per li patroni di sale,
 se intendi alla misura, uo aspri sei spatroni, et sei thomeni del S.^o Turco, come
 se fa a Catharo: quali patroni habbino a pagar ducati .x. per e. de moreti
 come haurano contenta, ultra la decima ut supra, come li hauesse tratti
 per la uia da mar. Et perche el potria esser, che diti Hemini non se con-
 tentenano de pagar aspri .xij. la misura, per la parte della Signoria mi,
 o fusse porto qualche altro partito per diti patroni, che non fusse pec-
 cesse de minor utilita della Signoria mi; della prediti. Danno sia da
 faculta al dicto No. homo Piero Zen, et Conte mo de Sebenico, de poter
 adapat questa materia cum quel piu uantageo della Signoria nostra
 potrano, diumodo non sia de meno utilita della Sig.^{na} mi; come e dicto;
 et tutto quello fatto per loro fatto, sia ualido, et fermo: liquali et habbino
 a metter diti salena in quel miglior loco, et piu commodo a il territorio
 li poteru: che sia cum seguria de quella cita mi: che sia almeno dis-
 tante da quella cita miglia uno e mezo.

De parte	+	170
de Non		7
Non Sync.		9

Senat ovlašćuje Pietra Zena da sa šibenskim knezom i vlasnicima šibenskih solana dogovori osnivanje nove gabele za sol, 23. studenog 1524. (Venecija, Archivio di Stato di Venezia, Senato, Deliberazioni, Secreta, reg. 50, 103v-104r. [nova paginacija 115v-116r]).

Znanstveni skup
Šibenik i Skradin na imperijalnom pograničju (15. – 18. st.)
Šibenik, 3. – 5. travnja 2025.

IZDAVAČI:
Državni arhiv u Šibeniku
Tvrđava kulture Šibenik
Sveučilište u Zadru

ZA IZDAVAČE:
Nataša Mučalo
Gorana Barišić Bačelić
Josip Faričić

UREDNIK:
Kristijan Juran

LEKTURA:
Nataša Jurić Stanković

GRAFIČKI DIZAJN:
Ante Filipović Grčić, 2FG Studio

TISAK:
Print centar d. o. o.

ISBN 978-953-7998-25-7

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
pod brojem 001263156.

Naslovnica: Nepoznati autor, karta sjeverne i srednje Dalmacije, o. 1505. – 1510.
(Venecija, Archivio di Stato di Venezia, *Miscellanea Mappe*, br. 1663).

DRŽAVNI ARHIV U ŠIBENIKU

TVRĐAVA KULTURE ŠIBENIK

Sveučilište u Zadru
University of Zadar

ISBN 978-953-7998-25-7